

**Porovnání vybraných českých a skotských knihovnických
časopisů se zvláštním zřetelem k časopisům
*Čtenář a Information Scotland***

Srovnávací knihovnictví, ZS 2004/2005

Zpracováno ke dni 21.12.2004

Linda Skolková

kontakt: skolkova@chello.cz

**3. ročník prezenčního bakalářského studia
program *Informační studia a knihovnictví***

DOSTUPNOST PRÁCE

- * online na World Wide Web ve formátu pdf:
<<http://www.sweb.cz/lin.skl/czesco.pdf>>
- * offline na CD (příloha tištěné verze):
formát pdf a doc
- * ve libovolném z výše jmenovaných formátů též na vyžádání elektronickou poštou:
skolkova@chello.cz

PODĚKOVÁNÍ

- * PhDr. Květě Cempírkové a PhDr. Ivo Brožkovi i za poskytnutí elektronických verzí jejich podkladů ze *Setkání redakcí knihovnických časopisů* [viz 4, 5]
- * Emmě Jones, která působí jako Information Officer SLIC/CILIPS, za upřesnění údajů týkajících se časopisu Information Scotland a dalších reálií skotského knihovnického prostředí [viz 13]

ANOTACE

V práci je nejprve podán orientační přehled o počtu knihoven a zaměstnancích v knihovnách v ČR a ve Skotsku a dále pak celkový přehled o knihovnických časopisech v České republice a ve Skotsku. Zvláštní pozornost je věnována srovnání českého časopisu Čtenář a skotského časopisu Information Scotland.

OBSAH

1	Úvod.....	4
2	Použitá terminologie	4
3	Základní přehled o počtu knihoven a zaměstnancích v knihovnách v ČR a ve Skotsku ...	5
3.1	Česká republika	5
3.2	Skotsko	6
3.3	Vyhodnocení	6
4	Přehled o knihovnických časopisech v ČR a ve Skotsku.....	7
4.1	Česká republika	7
4.1.1	Základní přehled o knihovnických periodikách	7
4.1.2	Typologie českých knihovnických periodik	7
4.1.3	Setkání redakcí knihovnických časopisů.....	8
4.2	Skotsko	9
4.2.1	Základní přehled o knihovnických periodikách ve Skotsku	9
4.2.2	Stručná charakteristika vybraných titulů.....	9
4.2.3	Časopisy vydávané National Library of Scotland a Národní knihovnou ČR ..	10
4.2.4	Další vybrané tituly skotských knihovnických časopisů.....	10
4.3	Vyhodnocení	11
5	Srovnání časopisů <i>Čtenář</i> a <i>Information Scotland</i>	12
5.1	Srovnání po stránce formální	12
5.2	Srovnání po stránce obsahové	14
5.3	Vyhodnocení	16
6	Závěrečné shrnutí	16
7	Použité zdroje	17

1 Úvod

Cílem práce je porovnat celkovou situaci v oblasti knihovnických periodik v České republice a ve Skotsku se zaměřením na periodika *Čtenář* a *Information Scotland*. Měla by být ověřena platnost, resp. pravdivost hypotézy, že zatímco v ČR jsou odbornou veřejností čtena zejména knihovnická periodika vycházející na našem území, ve Skotsku se vzhledem k angličtině jako hlavnímu komunikačnímu jazyku výrazněji uplatňují i periodika vydávaná jinde než ve Skotsku. V případě, že bude hypotéza ověřena jako pravdivá, bude to znamenat, že ve Skotsku je výraznější trend mezinárodní spolupráce v oblasti publikování (eventuálně i na národní úrovni, uvažujeme-li speciálně případ Skotska jako součásti Spojeného království Velké Británie a Severního Irska), který vyplývá z neexistence jazykové bariéry vůči angličtině (na rozdíl od našeho prostředí, kde tato bariéra v některých případech může hrát roli).¹ Budou rovněž zmíněny důsledky elektronického publikování těchto časopisů.

V práci vycházím z metodologie srovnávacího knihovnictví uvedeného v textu [14], tj. ze seznamu bodů podle Sylvie Šimsově upraveného pro české podmínky. Vzhledem ke specifčnosti řešené problematiky jsou v práci zahrnuty pouze vybrané body, detailně je rozveden zejména bod č. 5, tedy *knihovnické a informační publikace (množství a jejich obsahová charakteristika)*.

2 Použitá terminologie

V práci jsou užívány termíny *seriál*, *periodikum* a *časopis* - Čtenáře a Information Scotland lze totiž vcelku bezpečně označit jako časopisy, na vyšší hierarchické úrovni pak jako *periodika* a ještě obecněji jako *seriály*.

Seriálem je tradičně podle definice systému ISSN míněna publikace, která může vycházet v tištěné i elektronické podobě, vychází na pokračování, nemá předem stanoven počet částí a/nebo má stanovenou periodicitu, přičemž jednotlivé části mohou být spojeny číselně nebo chronologicky; výrazným znakem seriálů jsou též změny formální i obsahové povahy v průběhu času. **Periodikum** se vyznačuje určenou periodicitou, **časopis** pak periodicitou pravidelnou (minimálně několik dní, maximálně jednou ročně) [volně podle 2, s. 3].

V dnešní době, pro níž jsou charakteristické výrazné změny v oblasti publikování zejména s ohledem na využívání internetové služby World Wide Web, však není již zcela dostačující používat pouze typologii ISSN a typologie podobné, protože nedostatečně vypovídají o charakteru zejména některých elektronických informačních zdrojů (na obecné úrovni se hovoří o tzv. *pokračujících zdrojích*). [volně podle 2, s. 5].

Časopisy zde popisované budu pragmaticky označovat jako *knihovnické*, přestože některé tituly by byly lépe vystiženy použitím adjektiva *informační* či dalších odvozenin vycházejících z termínů *knihovnictví*, *knihovní* a *informační věda* či jenom *informační věda*. Na tomto místě bych ještě ráda upozornila na nutnost rozlišovat v jednotlivých termínech (i slovních spojeních, která dohromady tvoří termín) význam adjektiv *knihovní* (od substantiva *knihovna*) a *knihovnický* (od substantiva *knihovník*). V případě časopisů v tomto textu upřednostňuji přídavné jméno *knihovnický*, protože lze vycházet ze čtenářského určení těchto časopisů – jedná se tedy o časopisy *pro knihovníky*. Přestože v abstraktní rovině (viz

¹ Bližší informace o vedoucích a mezinárodních časopisech v oblasti knihovní a informační vědy viz [18].

výše) je rozlišení adjektiv *knihovní* a *knihovnický* bezproblémové, v praxi mohou nastat nejruznější nesrovnalosti, vždy je však užitečné mít toto rozlišení na paměti.

Diskutovat o terminologické adekvátnosti by pochopitelně bylo možné zvláště v případě časopisů informujících veřejnost (ať už odbornou, nebo laickou) o činnosti určité organizace. Jako příklad lze uvést *Bulletin plus*, který vydává Národní knihovna ČR. Zde by jistě šlo hovořit i o *knihovním časopise*, tedy časopise týkajícím se po obsahové stránce zejména konkrétní knihovny. Jak však bylo výše naznačeno, v tomto textu budou příslušné časopisy označovány jako *knihovnické*.

Protože se v tomto textu pohybujeme v českém, resp. anglickém jazykovém prostředí, narážíme samozřejmě také na terminologický problém vyplývající z různého způsobu používání termínu **knihovník**, resp. **librarian**. Zatímco jako **librarian** je označována osoba s (vysokoškolským) vzděláním v oboru *knihovní a informační věda*, v českém prostředí bývá jako **knihovník** označován jakýkoliv zaměstnanec knihovny, bez ohledu na dosažený stupeň vzdělání.

3 Základní přehled o počtu knihoven a zaměstnancích v knihovnách v ČR a ve Skotsku

V následujícím textu uvedeny vybrané statistické údaje týkající se zejména počtu veřejných knihoven a jejich zaměstnanců v ČR a ve Skotsku. Tuto pasáž je nutno vzhledem k celkovému tématu práce považovat spíše za ilustrativní, považuji však za užitečné uvést čtenáře do patřičného kontextu obou geografických oblastí.

V první řadě je však nutno konstatovat, že zatímco Česká republika má cca 10, 2 milionů obyvatel, ve Skotsku žije přibližně 5 milionů lidí, tedy zhruba polovina.²

3.1 Česká republika

Z *Přehledu vybraných ukazatelů některých sítí knihoven v ČR od r. 1993* [16] lze mj. získat souhrnné statistické údaje o českých knihovnách za rok 2003. Celkový **počet veřejných knihoven** za tento rok v ČR byl **6046**, **počet zaměstnanců** pak dosáhl čísla **4844** (jedná se o přepočtené úvazky). Poznamenejme, že druhé zmiňované číslo udává počet **zaměstnanců knihoven**, číslo tedy bude vyšší než počet samotných **knihovníků** (viz kapitola *Použitá terminologie*).

Podle *Analýzy věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR* [12]³ mezi odbornými pracovníky ve veřejných knihovnách převažují pracovníci se středoškolským vzděláním knihovnického typu (46,5%) a dále pracovníci se středním vzděláním neknihovnického zaměření (30,6%). Vysokoškolsky vzdělaných pracovníků je 18,4%; **12,5%** představují **pracovníci, kteří absolvovali vysokou školu knihovnického zaměření**. Celkový počet veřejných knihoven, které se zúčastnily tohoto průzkumu, byl 459.

² Podle údajů dostupných z publikace *Scotland's Population - The Registrar General's Annual Review of Demographic Trends* [8], kterou vydal *General Register Office for Scotland*, mělo Skotsko k 30. červnu 2003 5 057 400 obyvatel. Česká republika měla podle informací *Českého statistického úřadu* [6] k 30. červnu 2004 10 213 480 obyvatel.

³ Průzkum proběhl v září-listopadu 1999, nový průzkum proběhl v letošním roce, jeho výsledky však ještě nejsou k dispozici.

3.2 Skotsko

V *Overview of Data in the Museums, Libraries and Archives Sector* [21] bohužel není v rámci statistik týkajících se složení zaměstnanců knihoven možné vyčíst počet vysokoškolsky vzdělaných a ostatních zaměstnanců knihoven ve Skotsku, data jsou agregována na úrovni celého Spojeného království, v některých případech je speciálně akcentována Anglie, nikoliv však již Skotsko.

Z našeho hlediska je přínosnějším zdrojem *Public Library Materials Fund and Budget Survey 2003-05* [17]⁴. Podle tohoto průzkumu je v současnosti ve veřejných knihovnách ve Skotsku zaměstnáno 508 odborníků (*Professional Staff*), celkový počet zaměstnanců je 2 322 [17, s. 38-39]. 508 **odborníků** z celkového počtu zaměstnanců knihoven 2322 představuje cca. **22%**. Mezi těmito odborníky však nejsou započítáni pouze knihovníci (pracovníci s kvalifikací v knihovní a informační vědě), ale také další odborníci či manažeři běžně označovaní tímto termínem. Podrobnější rozlišení není bohužel ve statistice uvedeno. Protože je statistika vypracovávána na základě dotazníků, jejichž návratnost není pochopitelně vždy stoprocentní, je nutno počítat s tím, že skutečná čísla budou mírně vyšší. Podle informací E. Jones [13] pracuje ve skotských veřejných knihovnách přibližně **4 400 zaměstnanců**. Není bez zajímavosti, že zatímco ve Spojeném království jako celku poklesl počet knihovníků o 0,7%, ve Skotsku a Walesu naopak o 4% vzrostl.

Počet knihoven, které v současné době působí ve Skotsku, je cca 850, z toho **545** představuje **knihovny veřejné** (toto číslo by mělo být zcela přesné) [13].

3.3 Vyhodnocení

Z uvedených statistických údajů lze mj. usoudit, že:

1. počet obyvatel je ve Skotsku oproti České republice zhruba poloviční
2. počet veřejných knihoven ve Skotsku je oproti České republice nižší o cca 90%
3. počet knihovníků (ve smyslu pracovníků knihoven s vysokoškolským vzděláním knihovnického, eventuálně informačního zaměření) je v ČR 12,5% (údaj z roku 1999), ve Skotsku se může jednat o mírně vyšší číslo, avšak vzhledem k nedostupnosti podrobnějších údajů lze pouze uvést, že mezi tzv. *professional staff* je ve skotských veřejných knihovnách počítáno cca 22% zaměstnanců (údaj za období 2003/2004)

Obecně lze říci, že podstatnější jsou v tomto ohledu údaje týkající se České republiky, protože u periodika, které vychází v českém (a tedy nikoliv některém světovém) jazyce, lze velmi pravděpodobně očekávat, že jeho čtenáři budou česky hovořící (resp. čtoucí) lidé, kteří žijí přímo v ČR.

Jak již bylo naznačeno, rozboru počtu *knihovníků* a *neknihovníků* pracujících v knihovnách ČR a ve Skotsku je v této práci záměrně věnována pozornost z toho důvodu, aby bylo možno v uvedeném kontextu či rámci posoudit shodné a rozdílné znaky zkoumaných časopisů. Je koneckonců samozřejmé, že u výrazně teoreticky zaměřených periodik (u nás se jedná například o *Národní knihovnu*) lze očekávat, že budou čtena spíše vysokoškolsky vzdělanými pracovníky knihoven, u praktičtější orientovaných periodik (typu *Čtenář*) je předpokládána výrazně širší čtenářská obec.

⁴ Statistiky týkající se výdajů veřejných knihoven jsou vypracovávány již od roku 1976, v posledních letech však začaly být navíc zjišťovány mj. právě údaje týkající se zaměstnanců příslušných knihoven.

4 Přehled o knihovnických časopisech v ČR a ve Skotsku

V této kapitole jsou uvedeny nejdůležitější zdroje, z nichž je možno získat informace o knihovnických časopisech vycházejících v České republice a ve Skotsku.

4.1 Česká republika

4.1.1 Základní přehled o knihovnických periodikách

Základní přehled o knihovnických periodikách vycházejících v současné době v České republice (i na Slovensku) lze získat z portálu *Informace pro knihovny* (<http://knihovnam.nkp.cz>) v rámci zvláštní sekce *Oborové báze dat a informační přehledy*, konkrétně v její části *Knihovnická (a příbuzná) periodika ČR a SR (kontaktní adresy redakcí)*. V záznamech jednotlivých periodik jsou obsaženy základní údaje jednak o časopisech samotných, jednak o jejich redakcích (ISSN, vydavatel, šéfredaktor, případně výkonný redaktor apod., vše je pak doplněno příslušnými kontaktními údaji, a to včetně elektronických).

V prostředí českého internetu lze rovněž využít seznam elektronických časopisů z oboru informační věda, který je zpřístupněn na serveru časopisu Ikaros (<http://www.ikaros.cz/zdroje.asp>). Tento seznam zahrnuje kromě českých též zahraniční časopisy a je omezen na zdroje, které na internetu zpřístupňují alespoň obsahy (je zde tedy zahrnut také například časopis Čtenář). Doplnkově může též posloužit sekce *Informační a knihovnické časopisy* v rámci *Virtuálního depozitáře Veřejné virtuální knihovny* (<http://vvk.cuni.cz>), kterou vytvářejí studenti výběrového semináře PhDr. Anny Stöcklové realizovaného na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (poslední aktualizace v listopadu 2003; k 15.12.2004 zde bylo zahrnuto celkem pět časopisů).

4.1.2 Typologie českých knihovnických periodik

V následujícím pokusu o vytvoření pragmatické typologie těchto periodik vycházím z informací dostupných z portálu *Informace pro knihovny* a zaměřuji se výhradně na tituly vycházející na území ČR. Těchto titulů zde bylo k 7.11.2004 zastoupeno 28. Užitím hlediska, které bych pracovně nazvala *organizačně-geografickým*, lze tyto časopisy rozčlenit podle míry sepětí s konkrétní institucí, resp. organizací do těchto základních skupin:

- **periodika, která jsou vydávána v rámci organizace (knihovny, informačního střediska, asociace apod.) a jejich obsah výrazným způsobem odráží dění v této organizaci (pouze *Informační zpravodaj JIB* se zabývá přímo konkrétním produktem):**
 - Bulletin Plus
 - Bulletin SKIP
 - Informace
 - Informační bulletin NK ČR
 - Informační zpravodaj JIB
 - Nepravidelný bulletin Společnosti Národní knihovny ČR
 - Novinky zeměměřičské knihovny

- Sova
- Věstník Asociace muzeí a galerií ČR
- Zpravodaj ČIS : občasník
- Zpravodaj Masarykovy veřejné knihovny
- **periodika, která mají širší působnost (na úrovni kraje, regionu apod.):**
 - Duha : informace o knihách a knihovnách na Moravě
 - Knihovnický zpravodaj Vysočina
 - KROK
 - Místní kultura : měsíčník pro kulturní život v místech a regionech
 - PLŽ
 - SvětLIK : svět libereckých knihoven
 - U nás : knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje
- **periodika s celostátní působností:**
 - Ikaros
 - Infookno
 - Knihy a dějiny
 - Knižní novinky : časopis pro knihkupce, knihovny, nakladatele a čtenáře
 - Ladění : časopis pro teorii a kritiku dětské literatury
 - Lékařská knihovna : časopis pro odborné knihovny a informační střediska ve zdravotnictví
 - Národní knihovna : knihovnická revue
 - O.K.
 - PRINT Plus

4.1.3 Setkání redakcí knihovnických časopisů

Vzhledem k tomu, že současná situace v oblasti českých tištěných i elektronických knihovnických periodik byla zhodnocena v rámci setkání redakcí knihovnických časopisů, které se uskutečnilo 12.11.2004 v Brně u příležitosti 2. prodejního knižního veletrhu *Svět knihy Brno 2004*, rozhodla jsem se v této práci stručně zmínit některé závěry, které z tohoto setkání vyplynuly.

K. Cempírková zevrubným studiem letošních ročníků uvedených knihovnických časopisů mj. zjistila, že regionální časopisy obvykle vycházejí s čtvrtletní periodicitou. Vzhledem k dalšímu textu si povšimneme zejména názoru K. Cempírkové týkajícího se periodicity časopisu *Čtenář*, totiž že by měl být zachován jako měsíčník. V případě vydávání s delší periodicitou by se pak přikláněla ke kombinaci tištěné a elektronické verze časopisu.

Problematika dostatečného informování odborné veřejnosti o oboru a jeho souvislostech prostřednictvím těchto časopisů je komplikována tím, že každý čtenář čte dané periodikum s jiným očekáváním. K. Cempírková vyzdvihuje zejména ten fakt, že zvláště v regionálních periodikách je dáván prostor také názorům čtenářů a uživatelů knihoven.

V diskusním příspěvku pak H. Jirkalová, šéfredaktorka časopisu *Čtenář*, vyslovila názor, že české knihovnické časopisy tvoří určitý systém v tom smyslu, že mají mezi sebou rozdělené pole působnosti. J. Kubíček zmínil rovněž některé již zaniklé časopisy, které v dnešní době nejsou uspokojivě nahrazeny novými tituly.

I. Brožek ve svém vystoupení kromě porovnání konkrétních titulů vycházejících v elektronické podobě také shrnul hlavní výhody elektronických časopisů. Patří mezi ně zejména jejich snadná dostupnost, aktuálnost, možnost uvádění odkazů na jiné webové

stránky, neomezenost rozsahu a možnost publikování příloh, barevných fotografií či grafů [4]. V praxi není možno vždy těchto výhod v plné míře využívat, proto bych doplnila, že například v případě výše zmiňované neomezenosti rozsahu je třeba též brát v úvahu technické, technologické, personální a konečně finanční možnosti vydavatelů daného časopisu.

Podrobnější shrnutí příspěvku K. Cempírkové týkajícího se tištěných knihovnických periodik je zveřejněno v [20], v lednovém čísle časopisu Ikaros bude publikován druhý přednesený příspěvek, jehož autorem je Ivo Brožek.

4.2 Skotsko

4.2.1 Základní přehled o knihovnických periodikách ve Skotsku

Podle vlastního průzkumu autorky i podle informací E. Jones [13] nejsou k dispozici žádné seznamy knihovnických periodik (případně s doplňkovými informacemi o nich), které by byly geograficky omezeny pouze na Skotsko. Existují však adresáře či spíše rozcestníky umožňující získat přehled o titulech knihovnických periodik vydávaných v rámci celého Spojeného království či přístupných ve významných knihovnách. Jedná se zejména o tyto zdroje:

V rámci webového sídla Britské knihovny (<http://www.bl.uk>) je k dispozici sekce **Librarianship and Information Sciences Service** (<http://www.bl.uk/services/information/librarianship.html>). Zde je uveden odkaz na **Librarianship & Information Science journals locator** (<http://www.bl.uk/services/information/librarianship.html>), který podává přehled o knihovnických časopisech odebíraných Britskou knihovnou (podle úvodního textu se však nejedná o kompletní seznam).

Rozcestník **Geographical Listing of Electronic Journals in Librarianship and Information Science**, který je vytvářen v *Thomas Parry Library* na *University of Wales*, umožňuje omezit seznam odkazů na knihovnické časopisy vydávané ve Spojeném království (<http://www.inf.aber.ac.uk/tpl/ejlib/geographical.asp#UK>), nikoliv však již na Skotsko jako jeho součást.

Prof. Tom Wilson z *Department of Information Studies* na *University of Sheffield* vytvořil rozcestník **Digital information in the Information Research field** (<http://www.shef.ac.uk/infres/fr/freejnls.html#n>), který zahrnuje knihovnické časopisy a zpravodaje dostupné zdarma v elektronické podobě. Uvedené zdroje jsou řazeny abecedně a je možno si též zobrazit jejich vybranou podmnožinu podle věcného hlediska.

Další rozcestník je pod názvem **Library Journals, Newsletters & Zines** k dispozici na <http://www.libdex.com/journals.html>. V rámci blogu Petera Scotta je též sekce **Library journals, newsletters & zines**, která je dostupná z <http://blog.xrefer.com/journals.html>.

4.2.2 Stručná charakteristika vybraných titulů

Protože ucelený seznam periodik vydávaných ve Skotsku není k dispozici, nebude v tomto případě vytvářena ucelená typologie skotských knihovnických časopisů na základě rozčlenění konkrétních titulů do jednotlivých skupin.

Z časopisů vydávaných v rámci organizace si naši pozornost zaslouží zejména časopisy **Folio** a **Quarto** vydávané National Library of Scotland (Národní knihovnou Skotska). Kompenzací za chybějící typologii budiž jejich stručné představení a porovnání

s časopisy vydávanými Národní knihovnou ČR. V kapitole jsou dále stručně zmíněny vybrané další skotské knihovnické časopisy (časopisu *Information Scotland* je však záměrně věnována pozornost až v následující kapitole).

4.2.3 Časopisy vydávané National Library of Scotland a Národní knihovnou ČR

National Library of Scotland nabízí v rámci svého website (<http://nls.uk>) elektronické verze časopisů *Folio* a *Quarto*.

Časopis **Folio** (ISSN 1475-1151) vychází dvakrát ročně (na podzim a na jaře). Tematicky je zaměřen na fondy, výzkum a události spjaté s *National Library of Scotland*. Jednotlivá čísla časopisu jsou ve formátu PDF dostupná z <http://www.nls.uk/news/folio/index.html>, případně v rámci hlavní stránky website <http://www.nls.uk> v rámci sekce *News*. Je zde k dispozici celkem osm čísel, přičemž nejstarší z nich je podzimní číslo z roku 2000. Časopis vychází také v tištěné podobě. Dvě z osmi čísel mají rozsah 9 stran, zbývajících šest doposud vyšlých čísel má rozsah 16 stran.

Ve zpravodaji **Quarto** (ISSN 1367-2568), který je vydáván dvakrát ročně, jsou publikovány články týkající se nejnovějších událostí a činností probíhajících v této instituci a také informace o nových přírůstcích a službách. Většina vydání je zdarma k dispozici online ve formátu PDF – hlavní stránka časopisu je dostupná z <http://www.nls.uk/news/quarto/index.html> (případně z hlavní stránky website <http://www.nls.uk> v rámci sekce *News*). Retrospektiva čísel dostupných v elektronické verzi sahá k letům 1997/1998, k dispozici nejsou čísla 1 a 2 z předchozího období a následně také číslo 5 z jara 1999.

V českém prostředí bychom jako protějšky skotských časopisů *Folio* a *Quarto* mohli označit časopisy **Bulletin plus** a částečně též **Národní knihovna : knihovnickou revue**. Zatímco *Bulletin plus* (ISSN 1212-6195, <http://www.nkp.cz/bp/bulletin.htm>) reflektuje dění v Národní knihovně a je k dispozici online v retrospektivním záběru od roku 2000 do současnosti (kromě roku 2004 s dvěma čísly se vždy jedná o čtyři čísla ročně), časopis Národní knihovna s podnázvem *Knihovnická revue* (ISSN 1214-0678, <http://full.nkp.cz/nkkr/NKKR.html>) není (navzdory svému názvu) zaměřen pouze na uvedenou instituci, přestože některé příspěvky jsou s ní vzhledem k jejímu významu v českém knihovnickém prostředí výrazně spojeny. Časopis Národní knihovna je k dispozici online od prvního čísla z roku 1999 (tehdy vycházel šestkrát ročně, od roku 2001 pouze čtyřikrát ročně).

Lze konstatovat, že všechny čtyři jmenované časopisy jsou k dispozici zdarma online v retrospektivě sahající k letům 1999 či 2000. Zatímco skotské časopisy *Folio* a *Quarto* jsou dostupné pouze ve formátu PDF, časopis *Národní knihovna : knihovnická revue* je kromě formátu PDF dostupný rovněž ve formátu HTML, časopis *Bulletin plus* pak pouze ve formátu HTML. V případě českých časopisů je upřednostněna segmentace čísel časopisů na jednotlivé příspěvky, z nichž každý si lze stáhnout samostatně, v případě časopisů skotských jsou k dispozici převážně v jednom jako celá čísla (s výjimkou 14. čísla časopisu *Quarto* z léta 2003, které je rozloženo do dvou souborů; vzhledem k velikosti těchto souborů lze jako pravděpodobný důvod pro toto rozložení označit právě velikost souboru).

4.2.4 Další vybrané tituly skotských knihovnických časopisů

Podle informací E. Jones [13] je členy *Chartered Institute of Library and Information Professionals* (CILIP) pravděpodobně nejvíce čten časopis **Update** (<http://www.cilip.org.uk/publications/updatemagazine>), který je vydáván zmiňovaným CILIP

v Londýně. Online verze časopisu Update obsahuje pouze vybrané části plné tištěné verze. V dalším textu podrobně rozebíraný časopis *Information Scotland* představuje skotskou variantu časopisu *Update*.

Mezi zpravodaje vydávané v tištěné i elektronické formě skotskými pobočkami speciálních zájmových skupin, které tvoří knihovníci a informační pracovníci, patří například:

- **Focus** – zpravodaj vydávaný Career Development Group Scotland a dostupný z <http://www.careerdevelopmentgroup.org.uk/divisions/scottish.htm>
- **e-MmITS** – zpravodaj vydávaný Multimedia and Information Technology Group Scotland a dostupný z <http://www.slainte.org.uk/mmits/newsletter.htm>

Většina knihovníků a informačních pracovníků působících ve Skotsku se neomezuje pouze na četbu a studium publikací vydávaných ve Skotsku. Vedle zpravodajů vydávaných různými organizačními složkami CILIP v tištěné i elektronické podobě jsou populární také například časopisy *Ariadne* (<http://www.ariadne.ac.uk/>) či *D-Lib* (<http://www.dlib.org>).

Centre for Digital Library Research lokalizované na *Strathclyde University* vydává elektronický zpravodaj **WIDWISAWN** (Who is doing what in Scotland and what's needed, <http://widwisawn.cdrl.strath.ac.uk/>). Na Heriot Watt University pak vychází elektronický zpravodaj **Internet Resources Newsletter** (<http://www.hw.ac.uk/libWWW/irn/irn.html>).

4.3 Vyhodnocení

Fakt, že je relativně velmi obtížné zjistit knihovnická periodika vydávaná ve Skotsku a že je naopak relativně velmi snadné nalézt obsáhlé seznamy knihovnických periodik vydávaných ve Spojeném království jako celku, není příliš překvapivý. Vycházíme-li z toho, že v Anglii, Walesu, Skotsku i Severním Irsku, tedy ve všech částech Spojeného království, se hovoří anglicky (resp. dalšími jazyky, avšak obyvatelé v takovém případě vesměs ovládají rovněž angličtinu), neexistuje mezi těmito oblastmi jazyková bariéra, a tudíž nevznikla potřeba vytvořit speciální seznam či rozcestník ke knihovnickým periodikům vydávaným ve Skotsku. Dále je třeba brát v úvahu též spolupráci knihoven (respektive jejich pracovníků) na úrovni lokální, regionální, národní i mezinárodní, která může vyústit například ve společné projekty – v takových případech je pak zřejmé, že rozlišování geografických hranic nehraje hlavní úlohu.

V České republice rovněž není v dostupných seznamech (rozcestnících) rozlišováno mezi českými, moravskými a slezskými knihovnickými periodiky. Je však možno určit, zda tato periodika mají celostátní či pouze regionální působnost.

Z průzkumu výše uvedených rozcestníků však začíná být zřejmé, že podstatnou roli začíná hrát dostupnost elektronické verze daného časopisu (ať už existující společně s verzí tištěnou, nebo samostatně, kdy časopis nemá tištěný ekvivalent). Tento trend lze vysledovat v obou zkoumaných geografických oblastech.

5 Srovnání časopisů *Čtenář* a *Information Scotland*

V této kapitole jsou podrobně porovnány časopisy *Čtenář* a *Information Scotland*, a to jak po stránce formální, tak po stránce věcné.

5.1 Srovnání po stránce formální

Časopis *Čtenář* má velmi dlouhou tradici – vychází nepřetržitě od roku 1949 dodnes. Navzdory svému názvu je tento časopis určen pro knihovníky, jak o tom ostatně svědčí i současný podnázev *Měsíčník pro knihovny* (dříve *Měsíčník pro práci s knihou*). Naproti tomu časopis *Information Scotland* je relativně nový, vychází od roku 1987 (původně pod názvem *Scottish Libraries*, od roku 2003 pak již pod současným názvem). Pro upřesnění účelu, za nímž je vydáván, je podobně jako *Čtenář* opatřen podnázevem: *The Journal of the Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland*.

Čtenář je vydáván Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně v Nakladatelství a vydavatelství Academia v Praze (do roku 1993 v Panoramě). Vydavatelem časopisu *Information Scotland* je Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland (CILIPS), jak ostatně již naznačuje podnázev.⁵

K lokalizaci časopisu *Čtenář* lze využít ISSN 0011-2321, časopis *Information Scotland* je pak jednoznačně identifikován ISSN 1743-5471.

Pokud se týká periodicity, můžeme konstatovat, že časopis *Čtenář* vychází jako měsíčník, tištěná verze časopisu *Information Scotland* je naproti tomu vydávána šestkrát ročně (v únoru, dubnu, červnu, srpnu, říjnu a prosinci).

Šéfredaktorkou časopisu *Čtenář* je Hana Jirkalová (e-mail ctenar@academia.cz), redaktorkou pak Olga Vašková. Redakce sídlí na této adrese: Legerova 61, 120 00, Praha 2. Předsedkyní redakční rady je PhDr. Jiřina Bínová, redakční radu pak tvoří ještě třináct odborníků. Redaktorkou časopisu *Information Scotland* je Debby Raven (e-mail debbyraven@btconnect.com). Internetovou podobu časopisu má na starosti Emma Jones (e-mail slic@slainte.org.uk), která působí jako Information Officer v CILIPS. Sídlo redakce není na website časopisu explicitně uvedeno, jsou však uvedeny fyzické adresy, které (kromě adres elektronických) mohou být využívány k zasílání textů článků (Debby Raven, 74 Marlborough Avenue, Glasgow G11 7BH) či kratších zpráv (1st Floor Building C, Brandon Gate, Leechlee Road, Hamilton ML3 6AU).

Pokud se týká ceny, můžeme konstatovat, že předplatné časopisu *Čtenář* pro ČR činilo v roce 2004 činí 440 Kč, cena jednoho čísla byla 40 Kč. Pro Slovensko činilo v roce 2004 předplatné 616 Sk, cena jednoho čísla pak byla 56 Sk. Časopis *Information Scotland* je ve své tištěné verzi zdarma zasílán členům CILIPS, pro nečleny CILIPS stojí tištěná verze 37 britských liber v případě zasílání na adresy ve Spojeném království (pro zámorí platí cena 39 britských liber v případě platby přímo v britských librách, jinak je nutno ještě připočíst šest britských liber jako náklady na výměnu za britské libry).

⁵ Pokud bychom vzali v úvahu pouze toto formální kritérium a nikoliv již kritéria vycházející z obsahového zaměření časopisu, mohli bychom *Information Scotland* v českém prostředí porovnat s *Bulletinem SKIP*, který je, jak již název napovídá, vydáván Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR. Po stránce obsahové je však časopis *Information Scotland* dle mého názoru bližší *Čtenáři*, proto jsem se rozhodla přednostně porovnávat tyto dva tituly periodik.

Časopis Čtenář poskytuje prostřednictvím internetu zdarma přístup pouze k obsahům jednotlivých čísel časopisů (plné texty nejsou zatím v elektronické podobě k dispozici), přičemž nejstarším číslem, u něhož jsou tyto informace k dispozici, je č. 1 z roku 1998.

Tištěná verze časopisu Information Scotland obsahuje oproti verzi elektronické, která je zdarma přístupná všem uživatelům internetu, navíc zejména zprávy a oznámení o chystaných akcích (cca pět stran). Podle vyjádření E. Jones [13] nesnížilo zpřístupnění nejdůležitějších partií časopisu volně na WWW počet odběratelů tištěné verze. Elektronická verze je vnímána jako doplňkový zdroj a nesnaží se o nahrazení tištěné verze. Oproti tištěné verzi umožňuje pohodlné vyhledávání v plných textech článků. Navíc může přilákat další čtenáře, kteří nejsou odběrateli tištěné verze. Většina přístupů k online verzi je (nepříliš překvapivě) ze Spojeného království. Zhruba třetinu odběratelů tištěné verze tvoří veřejné knihovny.

Zatímco časopis Čtenář uspořádal v roce 2004 anketu mezi svými odběrateli, časopis Information Scotland v poslední době žádný průzkum mezi svými čtenáři neprovedl a v brzké době se k tomu ani nechystá. Výsledky ankety časopisu Čtenář nebyly dosud publikovány, proto uvádím pouze znění jednotlivých otázek ankety. Získané výsledky by měly být použity k aktualizaci koncepce časopisu. K vyplnění ankety byli vyzváni všichni, kterým se časopis dostává do ruky, ne jenom vedoucí pracovníci knihoven. Odpovědi na anketní otázky mohly být vyplněny přímo do elektronického formuláře dostupného z webového sídla časopisu nebo zaslány v papírové podobě klasickou poštou.

V anketě bylo sledováno, do jaké míry je časopis čten pravidelně, jaká témata jsou sledována, která jsou naopak postrádána, které rubriky čtenáře zajímají a které nikoliv, jestli jim vyhovuje současná grafická podoba časopisu, jak se zachovají vůči tištěné verzi časopisu v případě, že by na internetu byly vystavovány hlavní články jednotlivých čísel se šestiměsíčním zpožděním, zda časopis potřebují ke své práci a zda jsou ochotni v časopise publikovat.

Dosavadní porovnání obou periodik po stránce formální se týkalo výhradně kritérií vycházejících z časopisů samotných. Na závěr této části se však podívejme také na zastoupení článků z časopisů Čtenář a Information Scotland ve významné bibliografické databázi *Library and Information Science Abstracts (LISA)*. Obecně lze totiž soudit, že přítomnost záznamů hlavních článků (případně i dalších příspěvků v nich publikovaných) ve významných oborových databázích podporuje zviditelnění časopisů v mezinárodním měřítku. Časopis Čtenář v současné době není indexován zpracovateli databáze LISA, v minulosti však do indexování zahrnut byl, a to konkrétně mezi lety 1968-1988. Z chronologického hlediska nejstarším záznamem je záznam článků z čísla 12 z roku 1968, tedy z 20. ročníku časopisu, nejmladším záznamem pak záznam článků z 2. čísla 40. ročníku z roku 1988. Celkem je v databázi LISA 678 záznamů analytických jednotek časopisu Čtenář. Pro úplnost ještě podotkneme, že v časopise Čtenář jsou v rámci obsahu uváděny také překlady jednotlivých analytických jednotek do angličtiny a do němčiny.

Časopis Information Scotland byl v databázi LISA k 26.11.2004 reprezentován 44 záznamy, z nichž nejstarší představoval záznam článků z 1. čísla 1. ročníku časopisu z února 2003, nejnovější pak 4. číslo 2. ročníku ze srpna 2004. Další záznamy lze pochopitelně nalézt také pod původním názvem časopisu, totiž Scottish Libraries (k 26.11.2004 celkem 220 záznamů, od 3. čísla 1. ročníku z roku 1987 až po 1. číslo 17. ročníku z roku 2002).

5.2 Srovnání po stránce obsahové

Ústředním bodem porovnání konkrétního českého a skotského knihovnického periodika je samozřejmě obsahová stránka obou časopisů. Toto porovnání by dle mého názoru v ideálním případě mělo spočívat v prostudování všech příspěvků za určité (v obou případech stejné) časové období a vyvození závěrů z tohoto hloubkového studia. Porovnání tohoto typu by však značně překročilo rozsah této práce, proto v následujícím textu se k obsahové stránce zvolených periodik vyjadřuji na základě analýzy, která vychází z bibliografických, resp. katalogizačních záznamů jednotlivých příspěvků, které byly v obou časopisech publikovány v roce 2003.

V tomto okamžiku je také možno srovnat situaci v obou geografických oblastech, pokud se týká analytického zpracování časopisů. Zatímco v ČR existuje databáze ANL (a KKL), v níž jsou (byť selektivně) zpracovávány články ze seriálů vycházejících na našem území (v univerzálním záběru) a je v současnosti zdarma dostupná přes WWW rozhraní software Aleph500, Velká Británie (a tudíž i Skotsko) vzhledem k velkému počtu seriálů vycházejících na daném území podobnou databází vytvářenou v rámci souběžné národní bibliografie (případně navíc přístupnou na nekomerční bázi) nedisponuje. Články jsou ostatně v rámci souběžné národní bibliografie registrovány pouze v některých zemích, zejména malých - tištěná produkce v těchto případech samozřejmě není příliš velká [3, s. 7]. Proto nezbyvá než se obrátit na komerčně dostupné databáze, v tomto případě již oborově zaměřené na oblast knihovnictví a informační vědy.

Články z časopisu *Information Scotland* jsou zpracovány v databázi LISA, nejsou však pokryty kompletně. Rešerše provedená 9.11.2004 ukázala, že databáze LISA obsahuje bibliografické záznamy 22 článků z tohoto časopisu (vyhledávání bylo omezeno na rok vydání 2003). Plnotextová databáze *Library Literature & Information Science Fulltext* oproti tomu obsahuje záznamy všech 42 článků, které se v periodiku *Information Scotland* objevily v roce 2003. Tento počet byl ověřen konfrontací s elektronickou verzí časopisu. V dalším textu jsem se proto rozhodla vycházet přednostně z bibliografických záznamů získaných z databáze *Library Literature & Information Science Fulltext* (LLIS jako fulltextová databáze pochopitelně též disponuje bibliografickými záznamy), přestože věcné zpracování a následná možnost věcného vyhledávání v databázi LISA je oproti databázi LLIS poněkud bohatší.

V katalogu *Knihovny knihovnické literatury* (součást Národní knihovny ČR) jsou příspěvky, které se v časopise *Čtenář* objevily ve zkoumaném roce 2003 zpracovány po věcné stránce velmi podrobně – jsou opatřeny celkem 785 předmětovými hesly. Uvedené číslo reflektuje jednotlivé výskyty hesel, počet různých hesel by tedy byl nižší. V případě článků vycházejících na pokračování v různých číslech časopisu byla zahrnuta předmětová hesla každé části příspěvku zvlášť, a to ze dvou pragmatických důvodů – jednak tyto jednotlivé části příspěvků jsou v rámci katalogu *Knihovny knihovnické literatury* uváděny jako samostatné analytické jednotky, jednak jsou v některých případech jednotlivým částem článku přidělena různá předmětová hesla. Minimální počet předmětových hesel u záznamu je jedno heslo (ve čtyřech případech), maximální počet pak sedmnáct hesel (ve dvou případech).⁶ Celkem se v roce 2003 objevilo ve *Čtenáři* 165 příspěvků.

Pro provedení kvantitativní a kvalitativní analýzy předmětových hesel použitých při věcném zpracování příspěvků do časopisu *Čtenář* za rok 2003 konstatovat mj. tyto skutečnosti:

⁶ Výše uvedená fakta pochopitelně nevypovídají o časopise *Čtenář* jako takovém, ale o způsobu jeho zpracování v Národní knihovně ČR.

Velká pozornost je věnována nejrozličnějším recenzím (v rámci věcného popisu použito celkem dvanáctkrát, v jednom případě nebylo toto předmětové heslo zahrnuto, avšak z kontextu bibliografického popisu je zřejmé, že se o recenzi skutečně jedná – celkový počet recenzí za dané období ve Čtenáři je tedy třináct).

Relativně podrobně jsou zachyceny události zejména v oblasti veřejného knihovnictví, které se v daném období odehrály v zemích sousedících s ČR (Slovensko – 14 příspěvků, Německo – 11 příspěvků, Polsko – 2 příspěvky, Rakousko – 11 příspěvků; daná geografická oblast je v předmětovém hesle na jakémkoli místě).

Celkově je výrazná tendence inspirovat se ze zahraničí, dokonce v jednom případě lze nalézt zajímavou geografickou souvislost se skotským městem Glasgow.

Poměrně hojně jsou zastoupeny příspěvky týkající se architektury knihoven a souvisejících problematik. Početně též vyčnívají zprávy z konferencí, seminářů a dalších typů odborných knihovnických akcí.

Mezi častá témata patří také práce s dětským čtenářem (praktičtější i teoretičtější zaměřené příspěvky). Širší problematika práce s uživatelem pak zahrnuje i tematiku informační gramotnosti, která nabývá na významu zvláště v posledních letech.

Ve Čtenáři jsou též představovány konkrétní knihovny, tyto příspěvky bývají velmi inspirativní a informativní, zvláště v případě menších knihoven.

Relativně málo příspěvků se týká přímo internetu nebo jeho služby World Wide Web, což je zřejmě důsledkem toho faktu, že práce s internetem už představuje spíše rutinní záležitost, byť informační a komunikační technologie se samozřejmě neustále dále rozvíjejí. Internet samozřejmě může fungovat jako pouhý **prostředek** k organizaci či propagaci různých akcí v knihovně apod. V takových případech nemusí být jeho úloha výrazně podtrhována v textu článků, neodrazí se tudíž ani ve věcném popisu.

42 článků publikovaných v roce 2003 v časopise *Information Scotland* bylo v rámci LLIS opatřeno celkem 103 předmětovými hesly, z toho jich bylo 78 různých. Nižší hloubka indexace u LLIS může způsobit jisté zkreslení výsledků analýzy. Počet předmětových hesel, jimiž jsou vybaveny záznamy zpracované NK ČR v případě Čtenáře, je vyšší o 682 položek. Dalším faktorem, který může způsobit jisté nepřesnosti, je poloviční periodičita časopisu *Information Scotland* oproti časopisu Čtenář. Délka historie časopisu dle mého názoru výraznou roli v tomto ohledu nehraje, významněji by působila pravděpodobně v okamžiku, kdy bychom srovnávali zavedený časopis s časopisem, který teprve začal vycházet, hledá svou tvář, vhodné rozčlenění rubrik, oslovuje nové čtenáře i příspěvatele.

Celkem sedm záznamů reprezentuje podle věcného zpracování LLIS příspěvky týkající se skotských veřejných knihoven, šest příspěvků se týká Scottish Library & Information Council, pět článků internetu s ohledem na Skotsko, čtyři příspěvky pojednávají o CILIPS, tři o internetu s ohledem na veřejné knihovny, rovněž tři o webových portálech. Vždy po dvou se vyskytují příspěvky vztahující se ke konferencím ve Velké Británii a ve Skotsku a k vyhledávání koncovými uživateli a jejich výuce. 69 označení předmětů bylo v dané množině záznamů použito pouze jednou.

Podobně jako ve Čtenáři se některé články v *Information Scotland* týkají konkrétních organizací (například Glasgow City Libraries and Archives) či osobností (například Neila Munra, který žil v letech 1864-1930).

Pozornost je věnována otázce vztahu knihoven a vzdělávání, výuce informační vědy a příbuzným otázkám. Zajímavostí je záznam článku, u kterého se objevuje předmět *Library cafes*, který svědčí o tom, že pozornost je věnována také zdánlivě málo důležitým tématům, ve skutečnosti však, zejména s ohledem na veřejné knihovny, mohou tyto „maličkosti“ hrát významnou úlohu při získávání nových čtenářů a udržování přízně čtenářů stávajících.

Celkově lze říci, že témata, která se v roce 2003 objevovala v obou zkoumaných knihovnických časopisech, reprezentují hlavní problémy, které řeší knihovníci (zejména ve veřejných knihovnách) v ČR a ve Skotsku. Ze vzorku článků porovnávaných prostřednictvím jejich věcného zpracování v dostupných databázích je možno usoudit, že v českém časopise Čtenář je oproti časopisu Information Scotland věnována větší pozornost zkušenostem ze zahraničí. Je pravděpodobné, že to úzce souvisí s jazykovou bariérou vůči angličtině v jazykově českém prostředí.

5.3 Vyhodnocení

Zatímco časopis Čtenář lze považovat za časopis s celostátní působností, časopis Information Scotland je spíše regionální. V tomto směru je však třeba upozornit na specifickou situaci Skotska v rámci Velké Británie, která je diametrálně odlišná oproti například současnému postavení Moravy v České republice.

Zde hraje výraznější úlohu zejména ten fakt, že časopis Čtenář je prozatím k dispozici pouze v tištěné verzi a v prostředí World Wide Web zatím uveřejňuje pouze obsahy jednotlivých čísel z posledních let. Četba časopisu je proto podmíněna dostupností jeho tištěné verze.

Oproti tomu časopis Information Scotland je díky své elektronické verzi dostupnější širší čtenářské obci. Tím, že příspěvky v něm jsou psány v angličtině (a tedy v současnosti dominantním světovém jazyce), je rovněž otevřenější vůči potenciálním čtenářům, kteří sice trvale nežijí na území Skotska, ale díky své znalosti angličtiny si časopis mohou přečíst či jej využívat k podrobnějšímu studiu.

Protože se v obou případech jedná o odborné časopisy (nikoliv však již časopisy vědecké), nelze předpokládat, že jej budou číst všichni zaměstnanci knihoven. Lze se však domnívat, že jej budou více či méně pravidelně sledovat vedoucí pracovníci a další zaměstnanci veřejných knihoven (případně i dalších typů knihoven), které jsme označili jako *knihovníky* (viz kapitola *Použitá terminologie*).

6 Závěrečné shrnutí

V průběhu zpracovávání tématu se ukázalo, že nalezení specificky českého knihovnického časopisu není složitou záležitostí, identifikovat podobné časopisy ve Skotsku je však již složitější. Jistou roli zde hraje samozřejmě důkladnější autorčina znalost českého knihovnického prostředí oproti prostředí skotskému, důležitějším faktorem však je bezesporu jazyková otázka, kdy v anglosaské oblasti není díky neexistující jazykové bariéře vůči angličtině potřeba vyčleňovat periodika z jedné konkrétní geografické oblasti. V tomto ohledu se samozřejmě také projevuje vliv elektronického publikování v prostředí WWW, které přispívá ke snazšímu překonávání geografických hranic, jež existují v reálném (fyzickém) světě. Ostatně ani tato práce by bez elektronické verze časopisu *Information Scotland* vznikala jen obtížně – Knihovna knihovnické literatury časopis v tištěné podobě neodebírá (z pohledu akviziční politiky se jedná o příliš regionálně zaměřený titul [15]).

Hypotézu uvedenou v úvodu je po prozkoumání nejdůležitějších dostupných zdrojů relevantních k tomuto tématu možno považovat za potvrzenou – můžeme tedy říci, že zatímco v ČR jsou odbornou veřejností čtena zejména knihovnická periodika vycházející na našem území, ve Skotsku se vzhledem k angličtině jako hlavnímu komunikačnímu jazyku výrazněji uplatňují i periodika vydávaná jinde než ve Skotsku.

7 Použité zdroje

Úvodní poznámka:

Některé odkazy na elektronické zdroje přístupné prostřednictvím internetu jsou pro jednoduchost uvedeny pouze v rámci textu formou příslušného URL.

- [1] *Anketa časopisu Čtenář*. 2004 [cit. 2004-11-7]. K 7.11.2004 dostupné z World Wide Web: <<http://www.svkkl.cz/ctenar/ctenar.php?>>>.
- [2] BRATKOVÁ, E. *Dokumentografické informační systémy pro pokračující zdroje : studijní materiál pro potřeby výuky ÚISK*. Verze 5.1. Praha : ÚISK FF UK, duben 2004. 28 s. Interní nepublikovaný text.
- [3] BRATKOVÁ, E. *Systémy souběžných národních bibliografií : provizorní učební text*. Aktualiz. verze 2.1/2004. Praha : ÚISK FF UK, květen 2004. 58 s. Interní nepublikovaný text.
- [4] BROŽEK, Ivo. *Současné české elektronické knihovnické časopisy*. Rukopis příspěvku předneseného 12.11.2004 v Brně v rámci *Setkání redakcí knihovnických časopisů*.
- [5] CEMPÍRKOVÁ, Květa. *Současné české tištěné knihovnické časopisy*. Rukopis příspěvku předneseného PhDr. Jiřinou Bínovou 12.11.2004 v Brně v rámci *Setkání redakcí knihovnických časopisů*.
- [6] *Český statistický úřad. Sekce Obyvatelstvo*. [online]. Praha : Český statistický úřad, c2004 [cit. 2004-12-12]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_menu>.
- [7] *Čtenář : měsíčník pro knihovny*. Vydává Středočeská vědecká knihovna (Kladno, Česko). Praha : Academia, 1949-. 1x měsíčně. ISSN 0011-2321. Nakladatel do č. 12/1993: Panorama, Praha. Podnázev do č. 3/1998: měsíčník pro práci s knihou. Název vydavatele do r. 2001: Státní vědecká knihovna, Kladno.
- [8] General Register Office for Scotland. *Scotland's Population 2003 - The Registrar General's Annual Review of Demographic Trends*. First publ. Edinburgh : General Register Office for Scotland, 2004. 86 s. Dostupný též na World Wide Web: <<http://www.gro-scotland.gov.uk/statistics/library/annrep/03annual-report/index.html>>. ISBN 1-874451-72-9.
- [9] *Geographical Listing of Electronic Journals in Librarianship and Information Science* [online]. Maintained by Rhydwen Jones on behalf of the Thomas Parry Library. Aberystwyth : The University of Wales, 2004 [cit. 2004-12-12]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.inf.aber.ac.uk/tpl/ejlib/geographical.asp>>.
- [10] *Informace pro knihovny – portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Redakce Vít Richter. Praha : Národní knihovna ČR, 2004 [cit. 2004-12-12]. Dostupný na World Wide Web: <<http://knihovnam.nkp.cz/>>.
- [11] *Information Scotland : The Journal of the Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland*. Published by the Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland. [online]. Hamilton : Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland, 2003- [cit. 2004-12-12]. 6x ročně. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.slainte.org.uk/publications/serials/infoscot/contents.html>>. ISSN 1743-5471. Původně vycházelo jako: Scottish Libraries.

- [12] JÍLEK, Jan. *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR : výzkumná zpráva*. Spolupráce Zlata Houšková a Vít Richter. Praha : 2000 [cit. 2004-21-12]. Dostupný na World Wide Web: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/ANALMZDOV1407.pdf>>.
- [13] JONES, Emma. *RE: A few question[s] about „Information Scotland“* [online]. Message to: Linda Skolková. 17 December 2004 [cit. 2004-12-18]. Osobní komunikace.
- [14] KALKUS, Stanislav. *Srovnávací knihovnictví*. In Informační studia a knihovnictví v elektronických textech I. [elektronický zdroj]. Ed. Richard Papík, Martin Souček, Anna Stöcklová. Praha : Univerzita Karlova, c2001.
- [15] MACHOVÁ, Anna. Osobní komunikace. 12.11.2004.
- [16] *Přehled vybraných ukazatelů některých sítí knihoven v ČR od r. 1993*. [cit. 2004-21-12]. Dostupný na World Wide Web: <http://knihovnam.nkp.cz/sekceno.php3?page=05_St/Statistika2.htm>.
- [17] *Public Library Materials Fund and Budget Survey 2003-05*. Compiled by Sonya White. Loughborough : LISU, 2004. 264 s. Dostupný též na World Wide Web: <<http://www.lboro.ac.uk/departments/dils/lisu/downloads/matfund2003-05.pdf>>. ISBN 1901786757.
- [18] RICHARDSON, John V. Jr. LIS journal response to globalization: an analytical study of leading and international journals. In *IFLA Conference Proceedings*. Jerusalem : 2000. [cit. 2004-10-20]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/175-125e.htm>>.
- [19] *Scotland's Population - The Registrar General's Annual Review of Demographic Trends*. Edinburgh : General Register Office for Scotland, 2003. ISBN 1-874451-72-9. Dostupný též na World Wide Web: <<http://www.gro-scotland.gov.uk/statistics/library/annrep/index.html>>.
- [20] SKOLKOVÁ, Linda. Setkání redakcí knihovnických časopisů. *Ikaros* [online]. 2004, č. 12 [cit. 2004-12-01]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200412006>>. ISSN 1212-5075.
- [21] The Museums, Libraries and Archives Council. *Overview of Data in the Museums, Libraries and Archives Sector*. Ed. by Simon Matty. London : Museums, Libraries and Archives Council, c2004. 162 s. ISBN 1-903743-60-5. Dostupný též na World Wide Web: <http://www.mla.gov.uk/documents/ev_stats_overview.doc>.